

- παιδοποιῖα σχολάζειν συγχωρεῖ. τοῦτο δ' ἐκείνῳ σαφέστατα ταῦτόν ἐστι τῷ παρά τινων διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας λεγομένῳ, ὡς εἰ ὁ ἄνθρωπος μὴ παρέβη τὴν θεῖαν ἐντολὴν τῶν αἰσθητικῶν δυνάμεων μὴ μαχομένων τῷ νῷ, συνήρχοντο μὲν ἂν ἄνῆρ καὶ γυνὴ παιδοποιῖας ἕνεκα οὐ πολλάκις μέντοι οὐδ' ἐπὶ πολὺν χρόνον, μὴ δέον πολλοὺς γεννᾶσθαι, ἀλλ' ὅσοι ἐκλεκτοὶ 8
- V 239^v μόνον καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐκπεσόντων ἀγγέλων ἀναπλήρωσιν ἦσαν ἂν ἱκανοί. τοῦτ' αὐτὸ γὰρ καὶ Πλάτων ὀνειροπολήσαι δοκεῖ διὰ τούτων. εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ δεκαετίας, ὡς εἰρήκαμεν, παιδοποιῖα σχολάζειν νομοθετεῖ, τοῖς ἄρχουσιν ὁμῶς ἐξεῖναι βούλεται, εἴ τινες ἢ μὴ γεννήσαιεν παῖδας ἢ γεννηθέντας θανάτῳ ἀποβάλλοιντο, ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐκχωρεῖν ἄνδρας γυναιξὶ συν- 10
- U 179^v ἵεναι. παίδων τε γεννωμένων ἱκανὸν εἶναι φησιν ἀριθμὸν ἄρρενα καὶ θῆλυ· οὐ γὰρ οὕτω πολλοὺς ὡς χρηστοὺς καὶ τῆς τοῦ βίου τούτου μοχθηρίας ἀπηλλαγμένους πολίτας ἔχειν ἐπιθυμεῖ. ἀ πάντα οὐ μᾶλλον, ὡς τινες
- B 124^v οἴονται, ἐξ Ἰουδαίων ἀφέληται ἢ θεόθεν εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐπιγενομένων ἀνθρώπων ἐνεπνεύσθη ἐμοὶ κριτῆ·» καὶ μετὰ τινά· »δύο περιβοήτους ἀν- 15
θρώπους Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη θεῖα προνοία ταῦτῳ σχεδὸν χρόνῳ φαίην ἂν ἀνθρώποις χαρισθῆναι, ὧν θατέρῳ μὲν τὰ τῆς φύσεως μυστήρια τῇ παρουσίᾳ τῶν ἀνθρώπων ζωῇ συμβαίνοντα ἀπεκάλυψε, θατέρῳ δὲ ἐλπίσαι παρέσχε δυνηθῆναι ἂν τὴν αὐτοῦ πόλιν τοῖς ἰδίοις νόμοις εἰς πολιτείαν ὑψηλοτέραν τῆς νῦν ἀνθρώπων φυῆς ἐπαναγαγεῖν καὶ τῶν ἄλλων χωρίσαι. 20
τῷ γὰρ ὄντι τὰς τῶν ἐθνῶν διανοίας ἢ θεῖα πρόνοια διὰ Πλάτωνος καὶ τῶν Νόμων ἐκείνου ὥσπερ τινῶν ἐνυπνίων πρὸς ὑποδοχὴν τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας προτέρα παρασκευάσαι δοκεῖ.» εἶτα αὐτὸν εὐγλωττίας τε καὶ εὐεπείας ἕνεκα καὶ νοημάτων βαρύτητός τε ἅμα καὶ ὑψηλότητος θαυμάζει καὶ παραιτεῖται, εἰ μὴ αὐτὸς ἠδυνήθη τοσαύτῃ χάριτι τὰ ἐκείνου εἰς τὸ Λατινι- 25
κὸν μεταγαγεῖν, ὅση ἐκεῖνος συνέθηκεν, τοσοῦτῳ αὐτὸν ἑαυτοῦ κρείττονα ἐν ταύταις ταῖς βίβλοις γενέσθαι λέγων, ὅσῳ τοῖς ἄλλοις πάντων τῶν ἄλλων ἐκράτησεν. καὶ αὖ· »οὕτως αὐτὸν τῷ βάθει τῶν νοημάτων συμμῖξαι
- V 240^v τὴν χάριν καὶ τὸ κάλλος τῶν λεγομένων, ὡς δυσχερὲς εἶναι κρίναι, πότερον καλλιπεῖα ἢ βαρύτητι διανοίας ὑπερέχει.» 30
- 2 Ἐν γε μὴν τῷ εἰς τὸν Παρμενίδην αὐτοῦ προοιμίῳ, ὃν κελεύσει τοῦ σοφοῦ ἐκείνου καὶ ἱεροῦ ἀνδρὸς Νικολάου καρδηνάλεως τοῦ ἐκ Κούζης (ἐρμηνεύσας), οὐδὲν ὅτι μὴ Πλάτωνα πνεόντος ἐρμηνεῦσαι δέον, πάντῃ παρέφθαρκε, τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τε Πλάτωνος καὶ τοῦ διαλόγου τῷ προειρημένῳ καρδηνάλει προσφωνῶν λέγει· »ἔστι δ' οὕτω τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ νοημάτων βαθύτητι 85
καὶ ἐπιχειρημάτων πυκνότητι πλήρες, ὡς ῥᾶστα ἂν πᾶσιν ἐντεῦθεν τὴν τ' εὐφωνίαν τοῦ Πλάτωνος τὴν τε τῆς διανοίας δξύτητα καὶ τὴν τοῦ ἐφ' ἑκάτερον ἐπιχειρεῖν εἰδέναι δύναμιν ἄφατον ἀναφανῆναι, τό τε δύνασθαι διὰ βραχέων τοσαῦτ' ἀπαγγεῖλαι, ὅσ' ἂν τιν' οὐκ ἂν ποτε βραχύτερον εἴπειν δυνηθῆναι.» ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ χρηστὸς οὗτος μαρτυρεῖ Πλάτωνι, 40
- U 179^v ὃν πάσης ἐπιστήμης ἀπειρον καὶ ἀμέτοχον ἐν τούτοις αὐτοῦ τοῖς καλοῖς συγγράμμασιν εἶρηκεν, ὃν αἰσχιστον καὶ μωρὸν καὶ ἀνόητον νομοθετῶν ἀπάντων γενέσθαι διῆσχυρίσατο, οὐ λοιδορεῖ τοὺς νόμους, οὐ διασύρει τοὺς

scriptum esse, huic quidem vitae hominum Aristotelicam, innocentiae vero, si homo lapsus peccando non esset, Platoniam magis convenire, id certe in his libris quasi per integumenta quaedam et aenigmata cernitur. Aenigmata dixi? Immo vero sic aperte nonnulla quadrant, ut liberari a perturbationibus totum humanum genus posse legibus suis sperare videatur. Non enim malefacta magis punit quam motus ipsos. Nulla ira, nulla cupiditate moveri oportere sancit. Si quis pecunia motus hominem in iudicio sua oratione defenderit, morte plectit. Quodque mirabilius est, decennio solum dare oportere liberis operam censet. Id autem vel hac luce clarius eidem illi est, quod in nonnullis ecclesiae doctoribus legitur: Si homo lapsus non esset, cum inferior ratio nullo modo superiori repugnaret, convenirent quidem masculus et femina, ut procrearent, sed non ita longis temporibus convenirent, quippe cum ita multos nasci opus non esset, sed electos tantummodo, qui caelos adimplerent. Quod ipse quoque somniasse videtur. Nam quamvis decennio, ut diximus, statuatur dandam liberis operam esse, magistratibus tamen permittit, si qui forte non procreaverint aut si procreati obierint, ut ad longius tempus convenire coniugatis indulgeant. Procreatorumque numerum sufficere ait, cum masculus et femina unus et una e coniugio nati sunt. Ita non tam multos quam bonos et quasi ab hac vivendi colluvie separatos cives habere studet. Quae omnia non magis crediderim, quod vulgo fertur, a Iudaeis illum institutum fuisse quam divinitus illi ad futurorum hominum utilitatem donata. Et paulo post: »Sic ergo duos praestantes homines diverso tramite profectos Platonem atque Aristotelem ex divina providentia hominibus eodem paene tempore missos contenderim, quorum alteri naturae secreta et, quaecumque huic hominum statui conveniunt, infudisse videtur, alteri spem iniecit posse civitatem legibus suis ad sublimiorem vitam, quam haec sit, reduci atque ab aliis separari. Mentis certe gentium divinitus et quasi per somnia vaticinando ad suscipiendam evangelicam doctrinam praeparasse Plato videtur, quippe qui sic ad separatam illam vitam atque divinam omnes leges accommodat, ut, si ad hominum illius temporis mores atque vitam traducere<ntur> praecepta penitus verbis, multa minus consequenter dici certe videantur. Nam quae de caelo stellisque tamquam de diis dicit, consuetudini temporum moribusque illius saeculi servisse ipsum crediderim, vel forsitan quia deus nihil perfectum ab humano ingenio posse gigni tam per multos quam maxime per hunc ostendere voluit, cum nemo sit, qui nihil erraverit praeter eos, qui spiritu divino compulsi divina scripserunt, unde scripta quoque sua non suam, sed divinam scripturam appellamus, quodque tanta ei auctoritas apud omnes, quodque ad omnes gentes, quae litteris utantur, adeo late Platonis nomen diffusum est, ut nulla vis hominem

81/40 ἐν γρ — δυνηθῆναι U^x in marg. B V M Z in textu | 41 ἐν τοῦτοις — γράμμασιν U^x in marg. B V M Z in textu

85 Georg. Trap. Praefatio in Parmenidem. (ined.)

Mohler, Kardinal Bessarion. II.

λόγους, οὓς φθορὰν νέων, ἡθῶν παρατροπὴν καὶ πολιτείας πάσης ἀνατρο-
 B 124^v πὴν οἴεται, οὐ τὸ μέχρι δεκαετίας παιδοποιίας σχολάζειν νομοθέτημα πάσης
 ἀσελγείας, ἀκολασίας καὶ αὐτῆς, φεῦ, παιδοφθορίας αἴτιον τίθεται, οὐ τὴν
 τῶν προγόνων πρὸ τῆς ἐκπτώσεως ζωῆς συμβάλουσαν πολιτείαν, ὡς ἐν-
 ταῦθά φησι, μωρὰν καὶ ἀνόητον, ἀσύμβατον καὶ ἀσύστατον εἶναι φιλονεικεῖ, δ
 οὐ τὴν πολυλογίαν πανταχοῦ διασύρει, ὃν μὴδὲν ποτε ἢ λογισμοῦ ἢ συλλο-
 γισμοῦ ἐχόμενον ἢ εἰπεῖν ἢ ἐννοῆσαι δισχυρίζεται. τί τις ἂν εἴποι πρὸς
 τοσαύτην ἐναντιότητα λόγων, πρὸς τοσαύτην διαμάχην τε καὶ διαφωνίαν,
 εἰ ταῦτα ἀληθῆ, ἐκεῖνα πάντα ψευδῆ, εἰ δ' ἐκεῖνα μετὰ τῆς ἀληθείας, ταῦτα
 V 240^v σαθρά τε καὶ κίβδηλα καὶ ψυχῆς γεννήματα μοχθηρᾶς; ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνα 10
 οὔτε ταῦτα ὅλη διανοία αὐτῷ εἴρηται, εἴ τι δεῖ καὶ ὑπεραπολογῆσασθαι.
 οὐδὲν γὰρ αὐτῷ ἀληθείας, οὐκ ἀρετῆς, οὐ σοφίας ἐμέλησέ ποτε. ἀλλ' αὐτὸ
 τοῦτο τὴν δημόδη ῥητορικὴν ἡσκηκῶς μόνον, οὐδὲ ταύτην τελέως ἢ ὅσον
 χειρὸν αὐτῆς ἐκμάθων, χρηματισμὸν μόνον καὶ τὸ δοκεῖν καὶ κολακείαν
 περὶ πλείστου πεποιήται, ὡς ὁ χαμαιλέων πᾶσι τοῖς προστυγχάνουσιν 15
 ἑαυτὸν ὁμοιῶν, παρὰ μὲν ὑβρισταῖς καὶ αὐτὸς ὑβρίζων, παρὰ δὲ ἐπαινέταις
 οὐ Πλάτωνος μᾶλλον ἢ ὄτουοῦν τῶν αἰσχίστων ἐπαινῶν καὶ αὐτὸς τὰ
 αὐτά, ἂν μόνον οἴοιτο ἐκεῖθεν χρηματιεῖσθαι.

• Ὅθεν Νικολάῳ μὲν τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ ἀνδρὶ σοφωτάτῳ καὶ διὰ τὴν
 U 180 σοφίαν Πλάτωνος ἐπαινέτη προσφωνῶν ἐπαινεῖ, οἷς ἠκούσατε, Πλάτωνα ἐλπεί- 20
 σας ἐντεῦθεν χρυσοχοήσειν. τούτου δ' ἀποτυχῶν — καὶ γὰρ αὐτοῦ ἐκεῖνος
 καταγνοῦς τῆς ἀνοίας ἐπέσχε τὴν εὐεργέτιν αὐτῷ ἄλλοτε χεῖρα — ταῦτο τοῦτο
 βιβλίον, ὃ Νικολάῳ τῷ ἀρχιερεῖ δεδώρηται, μετὰ τὴν ἐκείνου πρὸς θεὸν ἐκδη-
 μίαν σοφοῦ τινος καὶ αὐτοῦ ἀνδρὸς Φραγκίσκου Βαρβάρου, Οὐνετεῶν πατρι-
 κίου, ἐπαγγελία χρηματικῆς ὠφελείας τῷ Οὐνετεῶν ἀρχοντι προσφωνεῖ. ἐπι- 25
 στείλας γὰρ αὐτῷ οὕτως ὁ κατήγορος τὰ τε Πλάτωνος ἐκθειάζει καὶ τοὺς
 Νόμους αὐτοῦ ἐπαινεῖ καὶ τῶν Οὐνετεῶν νόμων οἷον ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν γενέ-
 σθαι δείκνυσι, προκαλούμενος αὐτὸν ἅτε δὴ ἀξιωματικὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πολιτείᾳ
 ἀνδρα καὶ αἰτῆσαι Οὐνετεοῖς τὸ βιβλίον καὶ μισθὸν ἐπαγγείλασθαι. ἐκεῖνος
 δὲ καὶ τοῦ βουλήματος ἐκείνου στοχασάμενος καὶ ἅμα περὶ πλείστου ποιού- 30

B 125^v μενος τοιοῦτον πατέρα καὶ νόμων τῇ ἑαυτοῦ πολιτείᾳ ποιητὴν αὐχῆσαι,
 προτρέπει τε Οὐνετεοῖς προσφωνῆσαι τὸ βιβλίον καὶ μισθὸν ἐπαγγέλλεται·
 »χάριτά σοι, λέγων, οἶδα ὅτι δέδειχας ἡμῶν τοὺς προγόνους οὐ καλῶς
 μόνον τοῖς πολιτικοῖς χρησαμένους πράγμασιν, ἀλλὰ καὶ διδασκαλίᾳ τοῦ
 Πλάτωνος κατὰ θεὸν καταβαλέσθαι τοιαῦτα τὰ τῆς πολιτείας θεμέλια, ἃ 35

V 241^v εἶτ' ἐν πολέμῳ εἶτ' ἐν εἰρήνῃ εἰς μέγα προαχθῆναι ἐμελλον.« καὶ μετὰ
 τινά· »ἐπειδ' ἢ ἡμετέρα πόλις οὐδένα σχεδὸν ἄλλον ἢ δόξῃ λαμπρότερον
 ἢ ἀξιώματι ἐμβριθέστερον ἢ ἀρετῇ κοσμιώτερον Πλάτωνος νομοθέτην δύ-
 ναιτ' ἂν εὐρεῖν, χαίρω καὶ εὐφραίνομαι ὑπὸ σοι ἐρμηνεῖ τὴν ἀρχαίαν τῶν

U 180^v τινῶν ἡμετέρων νόμων εὐγένειαν εἰς φῶς καταστήναι. ὧν τὸ χρήσιμον εἰ 40
 καὶ ἱκανῶς τῇ τοῦ μακροῦ πείρα χρόνου δεδοκίμασται, οὐκ ἐλάττονα ὁμῶς
 καὶ ἐξ αὐτοῦ Πλάτωνος ἐπαινον ἔξουσι καὶ θαῦμα, ἢ οἱ Κρητῶν νόμοι διὰ
 τὸν Μίνωνα, οἱ Ἀθηναίων διὰ τὸν Σόλωνα, οἱ Λακεδαιμονίων διὰ τὸν

praesertim privatam atque pauperem, cuius scripta <et> linguam adhuc alienam ignorant, praeter divinam ad tantam nominis gloriam perducere potuisse videatur. Huius ergo tanti viri tamque divini libros de Legibus, quibus nihil melius edidit, iussibus tuis magis parentes quam nobis confidentes traducere
5 aggressi, orationibus tuis atque felicitate adiuti absolvimus tibi que offerimus. « Post haec Platonem deum appellat et gravissimarum sententiarum auctorem primum esse iudicat. Nec digne rem tantam convertere se posse in Latinum sermonem fatetur atque haec addit: »Plato autem sic gravitatem in his maxime libris suavitatemque in unum conduxit, ut arduum sit iudicare,
10 utrum gravior, an iucundior oratio sit.»

Quin etiam in altera praefatione, quam ad virum doctissimum Nicolaum
2 cardinalem Cusensem misit in interpretationem sermonis Platonici, qui Parmenides inscribitur, haec de Platone testatur: »Est autem liber sic et altitudine rerum profundus et argumentorum crebritate refertus, ut facile
15 hinc Platonis ingenium et naturae acumen et disserendi in utramque partem mirabilis facultas illuceat brevitatisque dicendi tanta, ut nil brevius dici possit.» Sic Platonem homo iste, quem paulo ante doctissimum, quem eloquentissimum, quem vita et moribus praestantissimum, quem ingenio et prudentia singularem, quem legum latorem egregium, quem denique
20 vere divinum dixerat et summis laudibus extulerat admiratusque fuerat, nunc indoctum, improbum, ineptum, dementem fuisse dicit et iurgiis contumeliisque insequitur. Num igitur interea mutatus est Plato et ex laudato viro factus illaudatus? An potius adversarius ubique sui similis, hoc est, inconstans vanusque est et Platonem modo laudat, modo vituperat
25 nec unquam sibi vel re vel verbo consentit?

Nam et librum, quem, ut supra diximus, Nicolao V. pontifici maximo
3 nuper dicaverat, non longe post Francisco Barbaro patritio Veneto misit et Venetorum nomini dedicaturum se pollicitus est. Atqui vir doctissimus Franciscus Barbarus his verbis illi respondet: »Tibi gratias ago, qui docuisti
80 patres nostros non solum usu rerum humanarum, sed Platonis quoque consilio usos esse secundum deum ad iaciendum fundamenta, quae tantam laudem atque amplitudinem cum belli et pacis artibus essent habitura.» Et paulo post: »Unde cum civitas nostra nullum fere magistrum habere potuerit aut gloria clariorem aut auctoritate graviorem aut humanitate
85 politioem quam Platonem, mihi gaudeo ex memoria vetustatis te interprete tandem erutam esse antiquam nobilitatem quarundam legum nostrarum. Quarum utilitas etsi satis ex diuturnitate, concordia et tranquillitate status per se laudatur, tamen ex hoc etiam auctore tantam dignitatem et auctori-
40 tatem habent, ut non minus quam Cretenses Minoe, quam Athenienses Solone, quam Lacedaemonii Lycurgo conditoribus legum suarum, sic nos, si deo placet, Platone vestro gloriemur. Ceterum te hortor, si tibi licet et in-

6/7 οὐ τὴν — διίσχυρίζεται U^x in marg. B V M Z in textu | 11 αὐτῶν U αὐτὰ B V

88 Francisci Barbari Epistulae (ed. Quirinus) CIC p. 294 sq.

Λυκοῦργον τιμῶνται. οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς, εἰ οὕτω θεῶ βουλευτόν, Πλά-
 τωνα νομοθέτην καλέσομεν. προτρέπομαί σε τοίνυν, εἰ μή τι κωλύοι, μετὰ
 καὶ τινος προοιμίου σοὶ ἀξίου καὶ τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος ἡμῖν δωρή-
 σασθαι τοὺς Νόμους τούτους τοῦ Πλάτωνος καὶ γὰρ οὕτως αὐτοὺς εἰς πάν-
 των ἀκοὰς ἐλθεῖν τῶν ἡμετέρων πολιτῶν προνοήσομαι, ὡς οὐ μικρόν σε 5
 ποτε ὄφελος τῶν σῶν ἀπολήψεσθαι πόνων.»

4 Ταῦτα μὲν οὖν Φραγκίσκος τοῖς αὐτοῦ ἀμειβόμενος γράμμασιν. ὁ δὲ
 τούτῳ γε τῷ ἀκροτελευτίῳ κληθεὶς καὶ χρηματιεῖσθαι νομίσας Οὐνετοῖς
 τε τὸ βιβλίον προσφωνεῖ ἢ μᾶλλον πωλεῖ. καὶ τοιαῦτα προοιμιάζεται πρὸς
 τὸν Οὐνετῶν ἄρχοντα· «ὡσπερ γάρ, φησὶν, οἱ Πλάτωνος Νόμοι τῶν ἄλλων 10
 αὐτοῦ συγγραμάτων πολλῶ ὑπερέχουσιν, οὕτω καὶ ἡ Οὐνετῶν πολιτεία
 πάσας τὰς ποτε γενομένας, καὶ εἴ τις σκέψαιτο τοὺς Πλάτωνος νόμους,
 οἷς ἐκεῖνος αἰδιόν τε καὶ ἐλευθέραν τὴν ἑαυτοῦ πόλιν κατασκευάζει, εὐρήσει
 τοὺς Οὐνετῶν νόμους οἷον σπινθῆρας καὶ ὄχετούς τινὰς ἐκεῖθεν προελθόντας.
 ὁ γὰρ ἐκεῖνος ἔφη λόγῳ πολιτείαν ἀρίστην ἔσεσθαι τὴν ἐκ τριῶν τούτων 15
 μοναρχίας, ἀριστοκρατίας καὶ δημοκρατίας σύνθετον, τοῦτ' αὐτὸ ἔργῳ
 Οὐνετοὶ ἀπετέλεσαν. ἐκεῖνος νομοφύλακας, οὗτοι συνηγόρους πολιτείας

U 181 καὶ νόμων κατέστησαν. τὴν αἵρεσιν τῶν ἀρχῶν ψήφοις ἐκεῖνος ἀκριβέσι
 V 241^v νομοθετεῖ. τὸ αὐτὸ ποιῶσιν Οὐνετοί. καὶ πολλὰ ἄλλα ἐνταῦθα εὐρήσεις
 B 125^v τοῖς Πλάτωνος ὁμοία νόμοις.» καὶ μετὰ τινά· «ἂ γὰρ περὶ τῆς αἰδιότητος 20
 τῆς πολιτείας ὁ Πλάτων συνέγραψεν, τίς καὶ πολλῶ πρὸ τῆς Οὐνετῶν
 πολιτείας καταστάσεως καὶ μετὰ τὸ ἀρχὴν σχεῖν καὶ μικρῶ πεπαιδευμένος
 οὐ διανοήσατο; τίς δὲ διανοησάμενος οὐχὶ καὶ ἐνέκρινε; μῦθοι δὲ ὅμως καὶ
 πλάσματα καὶ ὅλως ἀδύνατα ἐδόκουν. διὰ τί τοῦτο; δι' ὅτι ἐπιθυμίας ἀμέ-
 τροις ἄλλος ἄλλοθεν ἐλκόμενοι καὶ ἄρχειν ἐφιέμενοι ἄρχεσθαι οὐ δυνάμεθα. 25
 ὅθεν οὐδ' ἐπειράσατό τις πρότερον τοιοῦτον εἶδος πολιτείας συστήσασθαι,
 καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων οὐδέποτε τοὺς ἑαυτοῦ νόμους ἰσχύσειν ἤλπισεν, εἰ
 μή τις τύραννος ἀναγκάσειε τούτοις χρῆσθαι τὸν δῆμον καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ.
 ἐν ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ζῆν αὐτοὺς ἐθίσειεν.»

5 Εἰτά τινὰ ὑπειπὼν καὶ τῆς αὐτοῦ πατρίδος ὡς Οὐνετοῖς ὑποκειμένης 30
 καὶ ἑαυτοῦ ὡς ἐκεῖνων ὑπηκόου μνησθεὶς ὑπ' αὐτοῖς τε γεννηθέντος καὶ
 τραφέντος καὶ πολλῶν εὐεργεσιῶν τυχόντος κἀντεῦθεν αὐτοῖς ὑπόχρεω
 ὄντος, μὴ ἔχειν αὐτοῖς ἀμοιβὴν ἀποδοῦναι μείζονα μηδὲ βελτίω λέγει ἢ
 ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Λατίνων φωνὴν αὐτῶν χάριν τοὺς Πλάτωνος
 Νόμους μετενεγκεῖν. «οὕτω γὰρ καὶ τῇ πολιτεία, ἐν ἣ γεγέννημαι καὶ τέ- 35
 θραμμαι καὶ πεπαίδευμαι, καὶ σοὶ τῷ εὐτυχῶς αὐτῆς ἄρχοντι νῦν, φησί,
 χάριτας ἀποδώσω.» καλὰς γε καὶ σοὶ συμβαινούσας τοῖς εὐεργέταις ἀμοιβὰς
 ἀποδιδούς, ἄνθρωπε, παρέχων αὐτοῖς μελετᾶν τε καὶ ἀναγινώσκειν πολιτείαν
 διεφθαρμένην, βδελυροὺς λόγους, νόμους μωροὺς, ἀσέλγειαν, ἀκολασίαν,

U 181^v ἀκράτειαν, μοχθηρίαν ἄπασαν καὶ περιέχοντας καὶ διδάσκοντας καὶ ἐπομέ- 40
 νως πάντα τὸν μετιόντα καὶ μελετῶντα διαφθεροῦντας. τοιαῦτά σου τὰ δῶρα·

V 242 τοιαῦτας οἶδας ἀποδιδόναι τοῖς φίλοις χάριτας, τοιαῦτα ἀντευποιεῖν τοὺς
 εὖ σε πεποιηκότας. οὕτω συμβάλλῃ τῇ γεννησαμένη σε πολιτεία πρὸς

tegrum est, cum praefatiuncula, quae digna sit auctore et magnitudine rei, inscribas nobis leges istas Platonis vestri, et ego illas ita disseminabo apud cives nostros, ut aliquando non mediocrem fructum sis consecuturus laborum tuorum.«

5 Haec Barbarus. Adversarius vero rursus hunc librum altera praefatione 4 Venetis dicat, rursus Leges Platonis commendat et admiratur et laudat. Tantoque libros istos ceteris eiusdem auctoris operibus praestare fatetur, quanto Venetorum res publica ceteris, quae unquam fuerunt, rebus publicis antecellit. Et si quis Platonis leges considerat, quibus rem publicam suam
10 liberam ac perpetuam fore confidit, facile intellegi posse Venetorum leges, perinde ac scintillas aut rivulos quosdam inde provenire. Etenim quod ille optimum rei publicae statum esse disseruit, qui ex hac triplici regis et optimatum et populi potestate constaret, hoc plane Venetiis actum intellegi posse. Illum praeterea custodes legum statuuisse, Venetos advocatos fecisse.
15 Illum suffragiis agi comitia iussisse, Venetos hoc idem servasse. Permultaque alia eodem modo, quo Platonis iura decernunt, apud Venetos in usu esse. Tum his verbis easdem Platonis Leges defendit et laudat. »Nam ea, quae de perpetuitate civitatis Plato scripserit, quis multis etiam ante rem publicam Venetam saeculis, et posteaquam initium cepit, parumper
20 doctus non intellexit? Quis autem intellexit, qui non probavit? Fabulae tamen figmentaque ac omnino impossibilia haec videbantur. Cur ita? Quia cum cupiditates nostrae alium alio rapiant, dum imperare gliscimus, parere nequimus. Unde nec periculum quidem huiusmodi statuendae civitatis factum unquam antea fuit.« Recte praeter ceteras laudes, quas
25 Platoni adversarius tribuit, hanc addit neminem esse etiam mediocriter eruditum, qui Platonis praecepta non intellexerit, nec intellexisse quemquam, qui non idem probarit. Quodsi nemo intellexit, quin probarit, etiam ipsius iudicio reprehensoris, profecto qui non intellexit, probare non potest. At ipse nunc probare non potest, ergo minime ipsum intellegere manifestum
30 est. Ita fit, ut non minus sibi ipsi quam Platoni adversarius repugnet et, quod nos ei opponimus, idem sibi ipse deducat ignorantiae argumentum.

Quid vero praeterea ad ducem Venetum scribit? Civem se Venetum 5 facit et permultis se beneficiis a Venetorum senatu honestatum dicit. Quapropter nihil commodius, nihil aptius, nihil dignius habuisse, quod rei
35 publicae redderet bene de se merenti quam Platonis Leges a Graeco in Latinum conversas. »Ita fit, inquit, ut rei publicae, in qua natus sum educatusque, et tibi, per quem ipso vivo nunc feliciter gubernatur, hoc opere gratias referam. Et me, si Platonis divinam eloquentiam assecutus in traducendo non sum, sub auctoritatis tuae defensione delitescere patiaris.«
40 Ergo perbelle tu quidem gratias habes et refers gratiam Venetis, a quibus

23/24 μῦθοι — τοῦτο U^x in marg. B V M Z in textu

10 Georg. Trap. Praefatio ad Venet. rem publ. (ined.) | 35 Georg. Trap. Praef. ad. Venet. rem. publ.

ἀρετήν. τοιαύτη τοὺς παῖδας καὶ ἅπαν τὸ νέον φύλον αὐτῶν παιδεία καὶ ἀγωγῇ καὶ τροφῇ παιδεύεις, τοιαῦτα αὐτοῖς παραδιδούς τὰ μαθήματα, ἃ πάσῃ μηχανῇ, πάσῃ σπουδῇ ἀφανίσαι δέον, εἰ καὶ παρ' αὐτοῖς ἦσαν πρότερον, καὶ ἢ πυρὶ ἐμπρῆσαι ἢ χερσὶ διαρρηῆξαι ἢ βυθῷ παραπέμψαι ἢ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ ἀπολέσαι καὶ πόρρω ποι ἀνθρώπων ποιῆσαι, ὡς μὴδ' 5

B 126 ἀκούοιντο μὴδ' ὀρῶντο μὴδὲ χειρὶ τις αὐτῶν ὄλωσ ψεύσειεν. σὺ μὴ ὄντα μὴδ' ἐγνωσμένα τοῖς σοῖς ἡγεμόσι, Λατῖνοις γε οὖσι καὶ τὴν Ἑλλήνων οὐκ ἐπισταμένοις φωνήν, πολλῷ μόχθῳ καὶ ἀγρυπνίᾳ εἰς γνῶσιν αὐτῶν προήγαγες, ὠφέλιμόν γε αὐτοῖς ἀνάγνωσμα ποιησάμενος. εἴθ' οὐ τοὺς λόγους ἀνοήτους, μωρούς, ἀσελγεῖς οἶει τε καὶ καλεῖς, θείους αὐτοὺς κἀνταῦθα 10 λέγεις παραιτούμενος τοὺς ἐντευξομένους εἰς τὴν θείαν εὐγλωττίαν τε καὶ σοφίαν τοῦ Πλάτωνος. οὕτω γὰρ καὶ τῷ ῥήματι λέγεις μὴδὲ δύνῃσαι μιμηθῆναι.

6 Ταῦτα περὶ Πλάτωνος ὁ Πλάτωνος ἐν ἄλλοις κατήγορος ἐνταῦθα μετὰ τοσοῦτου, ὃ ἄνδρες Λατῖνοι, κηρύττει ἐπαίνου καὶ θαύματος. τοιαῦτα 15 περὶ αὐτοῦ ἐφρόνει, ἐφ' ὅσον ἠλπίζεν ἐντεῦθεν χρηματιεῖσθαι. καὶ ταύτης δ' ἐκπεσὼν τῆς ἐλπίδος — εὖ γὰρ οἱ Οὐνετοὶ ποιοῦντες καὶ τοῦ τῆς νομο-

U 182 θεσίας αὐτῶν πατρὸς Πλάτωνος ἐπαξίως ἐπαίνοισ αὐτὸν μᾶλλον, ὁ μόνον μισθὸν ἀξιὸν ἐλευθέροις ἀνδράσι τίθεται Πλάτων, ἢ χρήμασιν ἡμείψαντο — πρύμνην τε ἐκρούσατο καὶ παλινοδία ἐπὶ τὸ χειρόν χρησάμενος πάντας 20 ἐκείνους τοὺς ἄκρους ἐπαίνους εἰς ἐσχάτην μετέβαλε λοιδορίαν καὶ βλασφημίαν, οἷς αὐτὸν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ταύταις θαυμάζει καὶ ἃ θεῖά τε ἡγεῖται καὶ πολιτικώτατα καὶ περιττῶς εὐρημένα καὶ σοφῶς εἰρημένα,

V 242^v τοῖς αὐτοῖς τούτοις ἐν τῇ συγγεγραμμένῃ αὐτῷ κωμῳδίᾳ διαβάλλων τὸν ἄνδρα καὶ πᾶν ὅτι ῥητόν τε καὶ ἄρρητον ἀναιδῶς κατ' αὐτοῦ ἐξεμῶν, οὐκ 25 ἀνέλπιστός γε ὢν, ὡς ἐγ' ὦμαι, καὶ αὐθις καὶ αὐθις, εἴ τις αὐτὸν χρημάτων ἐλπίσι δελεάσειεν, εἰς πᾶν τούναντιον ῥᾶστα μεταβληθησόμενος καὶ πανταχῇ περιαχθησόμενος. εἶτα τολμᾷ Πλάτωνα λέγειν ἀσύστατα, ἀσύμβατα, ἐναντία ἑαυτῷ λέγοντα, αὐτὸς οὕτω διαρρήδην περὶ τοῦ αὐτοῦ κατὰ ταῦτά καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τάναντιώτατα ἑαυτῷ φλυαρῶν. θαυμάζει δὲ καί, 30 εἰ τοιούτων ἀνδρῶν, κοθόρων καὶ κολάκων καὶ μηδέποτε μὴ ἐν λόγοις, μὴ ἐν ἔργοις ἑαυτοῖς συμφωνούντων ἐπιλαμβάνεται Πλάτων καὶ πη καὶ ἐπιτιμᾷ αὐτοῖς. ἀλλ' ἡμεῖς πολλὰ αὐτὸν χαίρειν εἰπόντες καὶ ἐς κόρακας ἀποπέμψαντες ἢ ἐς τινα βάραθρον ἀπορρίψαντες μετὰ κακούργων ἀνδρῶν αὐτῇ δίκῃ καὶ Πλάτωνι δίκας ἀξίας ἀποτινύντα, Πλάτωνα σοφώτατόν τε 35 ἅμα καὶ σωφρονέστατον καὶ τῇ ὅλῃ ἀρετῇ διαπρέποντα ἡγούμενοι τοῖς τε

B 126^v λόγοις αὐτοῦ καὶ τῷ σεμνῷ βίῳ καὶ πᾶσιν ὄλωσ σοφοῖς τοῖς ἡμᾶς φθάσασι

U 182^v κριταῖς ἐπομένως, ἐνταῦθα τὸν πρὸς τὰς αὐτοῦ εἰκαίας λοιδορίας καταπαύσομεν λόγον, μόλις ποτὲ τὸν τοσοῦτον τῶν λόγων αὐτοῦ βόρβορον διανύσαντες καὶ τὴν ἀμύθητον ἐκείνην ἀποκλύσαντες κόπρον πολλῷ τῆς Αὐ- 40 γείου δυσωδεστέραν.

11 εἰς *scripsi* εἰ U B V | 39 διανύσαντες *scripsi* διανεύσαντες *codd.* | 41 M *in fine*
Τέλος καὶ τῷ θεῷ δόξα. ἀμήν.

permulta te beneficio fateris accepisse. Leges enim Platonis pro eorum
 erga te meritis reddis, in quibus, quicquid unquam flagitii fuit, quicquid
 libidinis, quicquid luxuriae, quicquid iniuriae, impietatis, dementiae, pravitatis,
 contineri longo sermone conatus es ostendere. Taline munere homines
 5 bene de te meritos donandos esse censuisti? Talesne gratias habendas
 esse amicis? Aut tali praemio eos, qui in te benefici fuerant, remunerandos
 aut talibus praeceptis cohortandos ad virtutem homines existimasti? An
 talis est res publica Venetorum, quam tu Platonis rei publicae simillimam
 esse confirmas? Probantne leges Venetae dirum atque nefandum marium
 10 concubitus, quem tu probari a Platone vociferaris? Tune in ea re publica
 natus, educatus eruditusque es, ubi ea scelera exercentur, quae Platonis
 Legibus sanciri affirmas? Donas Venetis leges, quibus Graecos periisse
 commemoras. Proponis liberis eorum ad vitae ac morum eruditionem
 instituta Platonis, quae tua quidem sententia nihil aliud docent, quam vino
 15 ingurgitari et profanare sexum naturamque pervertere. Quin potius si
 huiusmodi leges apud eos vidisses, tollere e rerum natura et vel igni ab-
 sumere vel digitis lacerare vel in profundum deicere vel alio quovis
 modo absumere ac labefactare debebas, ut nec audiri possent nec videri
 nec in hominum conspectum proferri, ne cives sanctissimi et de te optime
 20 meriti earum praeceptis animos contaminarent. Tu vero contra illas litteris
 abditas Graecis summo studio Latinis reserasti et incognitas Venetis re-
 vocandas in usum colendasque ab his atque observandas tradidisti. Scilicet
 hoc illud erat, quo te nihil commodius, nihil aptius, nihil dignius reddere
 posse ei rei publicae fatebaris, in qua natus, educatus institutusque esses.
 25 Quid quaeso aliud dici de hoc homine potest nisi summum illum
 interpretandi laborem ea causa suscepisse, ut scelera iuventutem doceret,
 bonos mores perverteret, virtutem exterminaret? Si modo credendum iis,
 quae obiicere Platoni conatur, quodsi vel tunc, quae prava iudicabat, pro
 bonis dedisset, ut Venetorum rem publicam contaminaret, vel nunc, quae
 30 optima atque sanctissima esse cognoscit, damnat et, ut pro pessimis habeantur,
 conatur efficere, quid ad tantam hominis improbitatem potest accedere?
 Talis hic Platonis adversarius est. Quem laudavit, vituperat, quem probavit,
 improbat, quem sequendum, imitandum amandumque proposuit, eundem
 detestandum, eiiciendum, exterminandum scribit. Tanta est eius incon-
 35 stantia, tanta perversitas! Ad haec Platonem non satis sibi constare, sed
 repugnantia loqui audet dicere, qui tam aperte inconstans est et sibi ubi-
 que contrarius. Indignatur etiam, si quando homines assentatores, incon-
 stantes, dictis factisque instabiles Plato reprehendit, quasi ad officium per-
 tineat nunquam in eadem sententia permanere. Sed cum satis iam et
 40 rationibus et doctissimorum virorum auctoritate crimina ab adversario in
 Platonem obiecta diluta sint, quarto quoque volumini finem imponamus.